



POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Anmeldelser med hatmotiv, 2011-2015



11.november 2016

Innhold

Innledning.....	3
Om fenomenet og kodepraksis	3
Tidligere rapporteringer	4
Metode.....	4
Antall anmeldelser.....	4
Avslutning	7

Innledning

Hatkriminalitet er alvorlig både for de personene den rammer direkte, og fordi det kan bidra til å skape utrygghet og frykt i grupper av befolkningen. Mengden anmeldt hatkriminalitet i Norge er lavt når man ser antallet anmeldelser i forhold til det totale kriminalitetsbildet. Det er grunn til å tro at det er betydelige mørketall. I politiets innbyggerundersøkelse for 2015 svarte 1,7 prosent at de har vært utsatt for hatkriminalitet¹.

Dette er andre gang Politidirektoratet publiserer statistikk om hatkriminalitet i en egen rapport. Rapporten presenterer antall anmeldelser (saker) med hatmotiv i perioden 2011-2015.

Om fenomenet og kodepraksis

Hatkriminalitet brukes om straffbare handlinger som er motivert av negative holdninger til faktisk eller oppfattet etnisitet, religion, homofil orientering og/eller nedsatt funksjonsevne.

Hatkriminalitet er ikke avgrenset til enkelte kriminalitetstyper, men kan opptre i forskjellige former, som fysisk vold, trusler, skadeverk, diskriminering osv. Det avgjørende for hvorvidt en kriminell handling skal betegnes som hatkriminalitet er selve motivet for handlingen, dvs. at dette er basert på hat og fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres gruppetilhørighet², eller er motivert av negative holdninger mot overnevnte grupper.

Politiets registrering har begrensninger og vil vanskelig kunne gi et fullstendig bilde av fenomenet. Manglende rapportering til politiet er en av utfordringene. Det er flere faktorer som kan bidra til at hatkriminalitet ikke anmeldes, som for eksempel frykt for reaksjoner fra gjerningspersonen eller fra omgivelsene, manglende tillit til politiet, frykt for å ikke bli tatt på alvor, et ønske om å legge det man har vært utsatt for bak seg, eller at en har skyld- eller skamfølelse. Enkelte ser heller ikke seg selv som offer for hatkriminalitet.

Det er derfor grunn til å tro at mange forhold ikke anmeldes til politiet. I tillegg kan det være saker som anmeldes til politiet som ikke blir registrert som hatkriminalitet i politiets straffesakssystem BL. Det kan dermed dreie seg om "doble" mørketall.

Siden ulike typer kriminelle handlinger kan ha et hatmotiv, kan ikke hatkriminalitet avgrenses til en egen statistikkode. I 2006 ble det derfor implementert en ny funksjon i politiets straffesakssystem, hvor politiet skal markere særskilt om det anmeldte forholdet kan komme inn under hatkrim-kategorien.

Å fastslå motiv bak et lovbrudd kan være vanskelig. Motivet er ofte uklart innledningsvis og forklaringene fra de involverte kan sprike. Registrering av anmeldelser i politiets straffesakssystem knytter seg i hovedsak til objektive faktorer som lovbruddskategori, gjerningssted, modus eller objekt (hva som f.eks. stjeles i et tyveri). Registrering på bakgrunn av motiv skiller seg dermed fra dette idet det legges vekt på fornærmedes subjektive oppfatninger av hva som er motivet, eventuelt politibetjentens oppfatning ved anmeldelse. Det kan derfor ikke utelukkes at anmeldelser som burde vært kategorisert som hatkriminalitet ikke er blitt registrert som dette. Det kan også forekomme at anmeldelser som blir kategorisert som hatkriminalitet, egentlig ikke har et

¹ Politiets innbyggerundersøkelse, 2015

(https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_3493.pdf)

² Begrepet hatkriminalitet benyttes i flere land, men fenomenet defineres ofte ulikt. De mest brukte definisjonene varierer oftest med hensyn til hvilke typer av kriminalitet som omfattes, hvilke grupper av individer som omfattes, eller hvilken grad av motivasjon som må ligge bak den kriminelle handlingen.

slikt motiv. Dette viser at det er utfordrende å presentere et godt kvalitativt tallmateriale basert på anmeldte forhold.

Tidligere rapporteringer

2007 var det første *hele* året hvor anmeldelser med et hatmotiv ble kategorisert i politiets straffesakssystem (BL/STRASAK). En grundig presentasjon av tallene for 2007, 2008 og 2009 er gitt i rapporten "Hatkriminalitet - Registrerte anmeldelser i Norge 2007-2009" (Politidirektoratet, 2010). Tallene for 2007-2009 ble hentet ved manuelle søk i politiets straffesakssystem (STRASAK). Utrekket besto av anmeldelser (saker) hvor motiv knyttet til hatkriminalitet var markert. Dataene for disse tre årene ble grundig gjennomgått blant annet for å vurdere om begrepet ble forstått på riktig måte. Alle avhør og rapporter i de enkelte anmeldelsene ble lest.

I 2012 og 2013 omtalte Politidirektoratet anmeldelser med hatmotiv i «Kommenterte STRASAK-tall». Utrekkene ble gjort i PAL STRASAK, og det ble gjennomført en manuell vurdering av om sakene var riktig registrert, ut fra den begrensede informasjonen som fremkom uten å lese sakenes dokumenter. Der det var stor tvil (omtrent 15 saker i løpet av et år) ble sakenes dokumenter gjennomgått.

Metode

Utrekket fra 2015 er gjort i PAL STRASAK 4.4.2016. Samme metode er benyttet i gjennomgangen av anmeldelsene (sakene) fra 2014 og 2015. Ulik metode sammenlignet med tidligere år gjør det utfordrende å sammenligne omfang i 2014 og 2015 med årene 2011-2013.

Alle anmeldelser merket med hatmotiv og registreringsdato i 2015 har, som i 2014, blitt gjennomgått³. Omtrent ti prosent av de opprinnelige sakene ble tatt ut da disse etter en vurdering ikke fremsto å ha et synlig hatmotiv. Til sammenlikning ble hele 30 prosent av sakene tatt ut i 2014. En hovedårsak var at mange saker feilaktig var registrert med motiv *annet* (71 saker). Det er ikke registrert tilsvarende feil bruk av kategorien *annet* i 2015. Gjennomgangen viser også at hatmotivet fremkommer tydeligere av anmeldelsen.

Antall anmeldelser

Totalt var det 347 anmeldelser med hatmotiv i 2015. Dette er en kraftig økning sammenlignet med tidligere år. Det kan være flere forklaringer på økningen. Det har generelt sett vært økt oppmerksomhet mot temaet. Den særskilte prioriteringen av fagfeltet i Oslo politidistrikt er trolig en betydelig årsak til økningen. Det antas at bedre kunnskap om hatkriminalitet både hos befolkningen og i politiet bidrar til at flere saker avdekkes. I tillegg er kategoriene "annet" og nedsatt funksjonsevne lagt til, og kan begrunne noe av økningen.

³ I tillegg er alle duplikater av saksnummer fjernet.

Antall anmeldelser (saker) med hatmotiv, 2011-2015					
	2011	2012	2013	2014	2015
Alle anmeldelser med hatmotiv	218	216	238*	223	347
Av disse voldsforbrytelser, i absolutte tall (og prosent)	139 (64 %)	154 (71 %)	156 (66%)	116 (52%)	159 (46%)

Kilde: PAL for STRASAK (uttrekk 26.6.12, 2.7.12, 2.1.13, 2.1.14, 16.2.15 og 4.4.16)

*Motiv *Annet* ble tatt med første gang i 2013. Sakene ble ikke lest.

Begrepet hatkriminalitet synliggjør at kriminaliteten kan omfatte mer enn voldshandlinger. I 2015 var 159 anmeldelser (46 prosent) kodet som vold. Omfanget av slike saker er stabilt, men andelen har gått noe ned sammenlignet med de tidligere årene da de andre kategoriene øker. De fleste av volds sakene er kodet som legemsfornærmelse, kroppskrenkelse etter ny straffelov.

Antall anmeldelser (saker) fordelt etter kriminalitetstype i 2015	
Annen	172
Vold	159
Skadeverk	8
Vinning	6
Trafikk	2
Total	347

Tabellen over viser at kriminalitetstypen *annen kriminalitet* har flest saker med hatmotiv i 2015. Mange av disse sakene gjelder *rasediskriminering* (strl §135A, §185 a i ny straffelov) og "den som ved *skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred*" (strl § 390a, videreført i ny straffelov, § 266)

Antall anmeldelser (saker) fordelt etter hatmotiv, 2011-2015					
	2011	2012	2013	2014	2015
Rase/etnisk tilhørighet	183	162	141	156	235
Religion	35	39	41	28	79
Seksuell legning	21	34	34	38	58
Nedsatt funksjonsevne*					4
Annet**			65	6	2

Kilde: PAL for STRASAK (uttrekk 26.6.12, 2.7.12, 2.1.13, 2.1.14, 16.2.15 og 4.4.16)

*Å merke med motiv *Nedsatt funksjonsevne* var mulig først i 2015

**Uttrekk med motiv *Annet* er gjort første gang for 2013.

Tabellen over viser fordelingen av type hatmotiv som var registrert i anmeldelsene (sakene). Summen av de ulike kategoriene vil totalt sett være høyere enn det totale antall anmeldelser fordi noen saker har flere hatmotiv samtidig.

Anmeldelser knyttet til *rase/etnisk tilhørighet* har også vært den klart største kategorien i 2015, med 235 anmeldte saker. Det gir en økning på omtrent 80 saker fra året før. Kategorien der *religion* er oppgitt som hatmotiv var den nest største kategorien, med 79 registrerte anmeldelser i 2015. I 58 av sakene var *seksuell legning* hatmotivet. Det var en tydelig økning fra 2014 for saker som gjaldt både religion og seksuell legning.

I 2015 var det kun to saker i kategorien *annet*. Til sammenligning var kategorien benyttet i seks saker i 2014, mens det i 2013 var den nest største kategorien med 65 anmeldelser. Som nevnt over var kategorien ny i 2013. Flere av sakene med motiv *annet* i 2013 antas, med dagens kunnskap, å ha blitt feilmerket.

Oslo politidistrikt står for nær halvparten av alle hatkriminal-sakene i 2015 (145). Oslo politidistrikts satsning på hatkriminalitet, med en egen hatkriminalgruppe, har bidratt til økt kompetanse og kunnskap om hvordan hatkriminalitet kan ytre seg og hvordan sakene skal håndteres. Dette bidrar til at flere saker avdekkes og registreres.

Det er et stort sprang til de øvrige politidistriktene. Agder politidistrikt har 23 saker i 2015, mens Romerike politidistrikt har 16. Østfold, Rogaland og Hordaland politidistrikt har 15 saker hver. Siden rapporten omhandler saker fra 2015, har vi benyttet de tidligere navnene på distriktene.

Antall anmeldelser (saker) med hatmotiv fordelt etter politidistrikt i 2015	Antall
Oslo politidistrikt	145
Østfold politidistrikt	15
Follo politidistrikt	5
Romerike politidistrikt	16
Hedmark politidistrikt	10
Gudbrandsdal politidistrikt	4
Vestoppland politidistrikt	4
Nordre Buskerud politidistrikt	3
Asker og Bærum politidistrikt	11
Søndre Buskerud politidistrikt	4
Vestfold politidistrikt	12
Telemark politidistrikt	8
Agder politidistrikt	23
Rogaland politidistrikt	15
Haugaland og Sunnhordland pd.	7
Hordaland politidistrikt	15
Sogn og Fjordane politidistrikt	4
Sunnmøre politidistrikt	4
Nordmøre og Romsdal politidistrikt	3
Sør-Trøndelag politidistrikt	9
Nord-Trøndelag politidistrikt	6
Helgeland politidistrikt	3
Salten politidistrikt	4
Midtre Hålogaland politidistrikt	8
Troms politidistrikt	6
Vestfinnmark politidistrikt	1
Østfinnmark politidistrikt	2
Totalt	347

Avslutning

Den manuelle gjennomgangen av saker som er gjort i forbindelse med denne rapporten viser at det er færre saker som uriktig er kategorisert som hatkriminalitet enn tidligere. Det tyder på at kunnskapen om hatkriminalitet i politidistriktene har blitt bedre. God kunnskap og oppmerksomhet er viktig for å forebygge og bekjempe denne type kriminalitet. Vi har kommet et godt stykke på vei, men det er fortsatt forholdsvis store forskjeller mellom politidistriktenes kompetanse om fenomenet. Den enkelte polititjenesteperson over hele landet må være i stand til å gjenkjenne hatkriminalitet, og dermed kunne bidra til å sikre at de som anmelder får god og riktig behandling. Et høyere kunnskapsnivå om hatkriminalitet generelt vil gjøre samfunnet og politiet bedre rustet til å forebygge og bekjempe denne typen kriminalitet. Politidirektoratet vil derfor fortsette arbeidet med ulike tiltak for å øke kompetansen i alle politidistrikt, noe som også er i tråd med målet i Nærpolitireformen om et "likere politi".

Politidirektoratets første nasjonale fagsamling for bekjempelse av hatkriminalitet vil bli gjennomført i november 2016, og er et av tiltakene for å øke politiets kompetanse i å avdekke, forebygge og straffeforfølge hatkriminalitet. Fra 2017 vil det bli tilbudt et hatkrimstudie på PHS. I 2017 er det også en målsetting å utarbeide nasjonale retningslinjer for håndtering av anmeldelser vedrørende hatkriminalitet.